

Stigmatizacija psihički oboljelih osoba

Kirišić, Maja

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:380028>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-15**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**Sveučilište
Sjever**

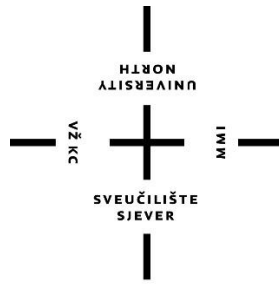
Završni rad br. 1241/SS/2020

Stigmatizacija psihički oboljelih osoba

Maja Kirišić, 1899/336

Varaždin, ožujak 2020. godine

Sveučilište Sjever

Odjel za sestrinstvo

Završni rad br. 1241/SS/2020

Stigmatizacija psihički oboljelih osoba

Student

Maja Kirišić, 1899/336

Mentor

Melita Sajko, mag.soc.geront

Varaždin, ožujak 2020. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL Odjel za sestrinstvo

STUDIJ preddiplomski stručni studij Sestrinstva

PRISTUPNIK Maja Kirišić

MATIČNI BROJ 1899/336

DATUM 19.01.2020.

KOLEGIJ Zdravstvena njega psihijatrijskih bolesnika

NASLOV RADA Stigmatizacija psihički oboljelih osoba

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU Stigmatization of mentally ill patients

MENTOR Melita Sajko mag.soc.geront.

ZVANJE viši predavač

ČLANOVI POVJERENSTVA

1. Marija Božičević, mag.med.techn., predsjednik
2. Melita Sajko mag.soc.geront., mentor
3. dr.sc. Jurica Veronek, član
4. Ivana Herak, mag.med.techn., zamjenski član
- 5.

Zadatak završnog rada

BROJ 1241/SS/2020

OPIS

Uz opterećenost vlastitom bolešću, psihički oboljele osobe svakodnevno su suočene nositi se sa stigmom koju društvo ima prema njima. Stigma vodi ka predrasudama, a naposljetku i diskriminaciji, te odbacivanju.

U radu je potrebno:

- definirati pojam stigme
- definirati pojmove stereotip, predrasude i diskriminacija
- opisati antistigma program
- objasniti važnost medicinske sestre u borbi protiv stigme
- istražiti stavove psihijatrijskih bolesnika o odnosu prema njima metodom ankete
- prikazati i raspraviti rezultate istraživanja

ZADATAK URUČEN

29.02.2020.

POTPIS MENTORA

Melita Sajko

Predgovor

Rad posvećujem svojoj obitelji, mami Draženki, tati Mladenu, sestri Andreji i teti Nevenki koji su vjerovali u mene kada sama to nisam, uz njih je studiranje bilo lako. Prijateljici Ivani i doktorici Lindi, koje su moj vjetar u leđa. Posebno zahvaljujem svojoj mentorici Meliti Sajko mag.soc.geront. na svom strpljenju i svoj njenoj pomoći.

Sažetak

Uz opterećenost vlastitom bolešću, psihički oboljele osobe svakodnevno su suočene nositi se sa stigmom koju društvo ima prema njima. Stigma vodi ka predrasudama, a naposljetku i diskriminaciji, te odbacivanju.

Cilj ovog istraživanja bio je doznati kako se psihički bolesne osobe nose sa stigmom. Zadatak nam je bio kroz posebno strukturiran upitnik, doznati stavove osoba s psihičkim poteškoćama o podršci kroz njihovo liječenje, predrasudama, sramu, samoprocjeni, povjerenju, te imaju li nekoga sa kime mogu razgovarati o svojoj bolesti i liječenju. Istraživanje je provedeno na 126 pacijenta Neuropsihijatrijske bolnice Dr. Ivan Barbot u periodu od od 16. - 29.10.2019. Ispitanici su bili u dobi od 21 do 72 godine.

Najveću podršku pacijenti pronalaze u svojoj obitelji. Kod pitanja o sramu u rezultatima je vidljivo da se pacijenti srame svoje bolesti, te da ju često skrivaju. U istraživanju dotakli smo se i teme negativnih komentara, tko ih upućuje i koji to negativni komentari najčešće pogađaju pacijente.

Osobe sa psihičkim poremećajima svjesne su da ih društvo stigmatizira. Edukacija i senzibilizacija društva, temelj su svake borbe protiv stigmatizacije.

Ključne riječi: stigmatizacija, stigma, psihički oboljele osobe, poremećaji

Popis korištenih kratica

Dr. - Doktor

Npr. - Na primjer

PTSP - Posttraumatski stresni poremećaj

SAD - Sjedinjene Američke Države

SZO - Svjetska zdravstvena organizacija

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Stigmatizacija.....	4
2.1. Samostigmacija	5
2.2. Na koji način se boriti protiv stigme	5
2.3. Uloga medicinske sestre u borbi protiv stigme	7
2.3.1. <i>Borba protiv stigme kroz sestrinske dijagnoze</i>	8
3. Istraživački dio rada	11
3.1. Ciljevi rada	11
3.2. Instrument.....	11
3.3. Metode i ispitanici	11
4. REZULTATI.....	13
5. Rasprava.....	22
5.1. Doprinos i ograničenja istraživanja.....	25
6. Zaključak.....	26
7. Literatura.....	27
8. Prilozi	29

1. Uvod

Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (SZO) mentalno zdravlje povezano je s mentalnim i psihološkim blagostanjem [1].

Razlikujemo dobro i narušeno mentalno zdravlje. Dobro mentalno zdravlje predstavlja stanje u kojem osoba može ostvarivati svoje sposobnosti, svakodnevno prevladavati stres, te raditi produktivno i pridonositi zajednici. Narušeno mentalno zdravlje predstavlja probleme i oštećeno funkcioniranje neke osobe, koje je povezano sa simptomima i klinički izraženim poremećajima. Od duševnih poremećaja ljudi oboljevaju sve češće. Prema procjenama više od 20 % odrasle populacije u Europi pati od nekog oblika mentalnog ili duševnog poremećaja [2].

Prema Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo, u Republici Hrvatskoj prema broju hospitalizacija u radnoaktivnoj dobi, duševni poremećaji izbijaju na drugo mjesto s udjelom od 11,5% [3].

Psihička bolest ima veliki utjecaj na život osobe. Kada neka osoba oboli, ne samo da se treba nositi sa svojom bolešću, već i sa nizom drugih problema. Često se događa da se osoba srami svoje bolesti radi mišljenja okoline, te da skriva bolest iz srama. Stigmatizacija je jedan od najvećih problema sa kojim se osoba mora boriti. Sama riječ stigma grčkog je podrijetla, a označava tjelesnu oznaku pripadnosti nekoj skupini koja je dvojnog morala, odnosno nekoga koga se treba izbjegavati u javnosti. I dan danas naziv stigma označava nešto što je diskreditirajuće. Povijest je puna stigmatizacije na temelju raznih razlikovnih značajki. Uz stigmatizaciju se vežu i predrasude, stereotipi, te diskriminacija [4].

Predrasude i stereotipi su sveprisutni i mogu biti vrlo opasni. Svatko od nas može biti meta predrasuda i stereotipa, pa naposljetku i diskriminacije, pa tako i psihički oboljele osobe [5].

Stigma je ozbiljan problem, te predstavlja veliku prepreku u rehabilitaciji i reintegraciji bolesnika. Stigma vodi prema smanjenom životnom zadovoljstvu i samopoštovanju, te ovisnostima, depresiji i suicidalnosti. Stigma psihičkih poremećaja jedan od najvažnijih problema u području psihičkoga zdravlja. Istraživanja su pokazala da osobe koje imaju psihički poremećaj obično su jedna od najmanje preferiranih i najčešće odbijanih skupina [6].

Usprkos napretku u medicini, stigma nastavlja rasti i ima sve teže posljedice za pacijente i njihove obitelji, pa tako psihički bolesnici nailaze na dvije vrste teškoća: na razini osobe - skrivanje, sniženo samopoštovanje i sram, a na razini društva - socijalna izolacija, predrasude i diskriminacija. Većina članova obitelji oboljelih od mentalnih poremećaja pokušati će zatajiti informaciju da član njihove obitelji boluje od psihičkog poremećaja. [7].

U svom diplomskom radu (2003.) Martina Bajs provela je istraživanje o stavovima srednjoškolaca prema psihičkim bolesnicima, narkomanima i alkoholičarima, a rezultati

pokazuju da što je manje znanje o pojedinoj bolesti, stavovi prema pripadnicima tih skupina su negativniji [8].

Crispa i suradnici (2000.) došli su do zaključka da iako su ljudi pokazali određenu razinu znanja o psihičkim bolestima, 80% ispitanika procijenilo je osobe oboljele od shizofrenije, alkoholičare i narkomane nepredvidivima, a 70% ih je smatralo da su opasni za druge [9].

U programima borbe protiv stigme, vrlo je važna edukacija javnosti o psihičkim bolestima. Stav o nepredvidivosti i opasnosti psihičkih bolesnika prema drugim osobama i okolini je isključiv i jednako opasan kao i svaka stigma prema određenoj skupini ljudi.

Iako se nastoji smanjiti stigmatizaciju prema duševno oboljelima, istraživanja pokazuju da se stigmatizacija pojačava svugdje u svijetu. Osobe sa psihičkim poteškoćama doživljavaju se opasnijima nego desetljeće ranije [4].

Mediji su ti koji uvelike utječu na stavove, te često podržavaju stigmatizirajuću predodžbu o oboljelima od psihičkih bolesti. Najčešće je riječ o tome kada se jedna incidentna situacija generalizira na sve oboljele. Televizija prezentira najveći broj tema o nasilju povezanim sa psihičkom bolesti, te se najčešće podržava stigma opasnosti. Rijetkost je da novinari obrađuju pozitivne priče poput oporavka od psihičke bolesti, intervjuiraju oboljele ili prikažu dobre strane života sa psihičkim poremećajem [7].

Prema brojnim istraživanjima mediji su glavni izvor informacija o duševnim bolestima. Cutcliffe i Hannigan zaključuju da se svaki tjedan u medijima objave informacije vezane uz duševne smetnje. Vrlo često mediji generaliziraju pojam duševnih bolesti, ne spominjući specifične dijagnoze. Neadekvatna terminologija kao što je shizofreničar, luđak, manijak ili psihički bolesnik se koristi vrlo često, a ako mediji ne pruže točne informacije o specifičnim dijagnozama, potiču stvaranje stereotipa i predrasuda, te doprinose stigmatizaciji [10].

Tako je u Sjedinjenim Američkim Državama (SAD) provedena kampanja za promjenu pogrdnih naziva koji se koriste u medijima za psihički oboljele osobe, a nakon nekoliko godina takvi nazivi postali su neprihvatljivi [4].

Djelovanje zdravstvenih djelatnika izuzetno je važno u borbi protiv stigme. Oni kao stručnjaci imaju određeni kredibilitet kod laika, pa će njihovi stavovi o psihičkim bolestima i ponašanja prema bolesnicima utjecati na stav okoline (Čarija, 2008.). U borbi protiv stigme navodi se osnaživanje bolesnika kao vrlo važan čimbenik. On se temelji se na pretpostavkama da oslanjanje oboljelog na profesionalce treba smanjiti, te da se sam bolesnik treba aktivnije postaviti prema svom liječenju i životu. Osobe koje razviju pozitivan identitet razviti će pozitivne percepcije i doživljaje sebe, budući su dobili socijalnu podršku, neće doživljavati stigmatizaciju niti se samostigmatizirati [11].

Stereotipi o osobama s psihičkim poremećajima nažalost dijele i zaposleni u zdravstvu, te čak i oni zaposleni u psihijatrijskoj struci [7].

U istraživanju provedenom u Hrvatskoj 2015. Godine ispitani su 171 medicinskih sestra/tehničara s iskustvom rada na psihijatrijskim odjelima. Više od 60 % ispitanika se slaže da su psihijatrijski pacijenti opasni, a više od 65 % ispitanika smatra da se osobe s psihičkim poremećajima nikada ne mogu oporaviti toliko da imaju dobru kvalitetu života; 70 % ispitanika navodi da nikada ne bi rekli prijateljima da boluju od psihičkog poremećaja [11].

Prema brojnim istraživanjima koje smo naveli vidimo da su rezultati o stigmatizaciji poražavajući. Istraživanja pokazuju da se ljudi često prema psihički oboljelim osobama odnose neprijateljski, izoliraju ih i odbacuju. Društvo nije svjesno problema stigme i njegove veličine. U Hrvatskoj borba protiv stigme gotovo da ne postoji bez obzira na znatno povećanje oboljelih u zadnjih tridesetak godina. Programi borbe protiv stigme provode se rijetko ili nikako, a edukaciji, senzibilizaciji građanstva, smanjenju straha i stvaranju pozitivnije slike duševno oboljelih osoba trebalo bi posvetiti puno više pažnje nego što se posvećuje.

Postoje mnoge metode borbe protiv stigme. Oboljeli se često sami ne mogu boriti, ali zato bi se ljudi, posebno profesionalci i mediji trebali više potruditi za njihovo razumijevanje, jer se psihička bolest može dogoditi svakome od nas, pogotovo u ovom užurbanom svijetu u kojem živimo. Psihički oboljele osobe nisu manje vrijedne, mnoge povijesne osobe iz javnog života kao što su V. Van Gogh, P. I. Čajkovski, M. Weber, I. Newton, J. J. Rousseau, E. Munch, J. Pulitzer, J. F. Nash i drugi, imale su duševne smetnje unatoč kojima su stvarali i mijenjali svijet oko sebe [12].

Svaku osobu na ovome svijetu treba poštivati, svaka je jednako vrijedna i posebna, a to se odnosi i na psihički oboljele osobe i ne smije ih se obezvrijeđivati.

2. Stigmatizacija

Riječ stigma grčkog je podrijetla, a označava tjelesnu oznaku pripadnosti nekoj skupini koja je dvojnog morala, odnosno nekoga koga se treba izbjegavati u javnosti. I dan danas naziv stigma označava nešto što je diskreditirajuće. Stigma prema mentalnim bolestima, veća je nego prema ostalim bolestima i stanjima. Prema konceptu Patricka Corrigan u srži stigmatizacije nalaze se razni stereotipi, a na temelju stereotipa stvaraju se predrasude koje donose određene obrasce ponašanja prema osobama sa psihičkim poremećajima. Vrlo često uz stigmatizaciju nadovezuje se i diskriminacija [4].

Po Aronsonu i suradnicima definicija stereotipa je generalizacija o grupi ljudi, kojom se istovjetne osobine pripisuju svim članovima te grupe, neovisno o stvarnim varijacijama između članova. Jednom formirani stereotipi jako su otporni na promjene. Stereotipiziranje je često pojednostavljivanje i zanemarivanje stanja kako bi se s njim što lakše nosili. Prema Allportu, svijet je presložen da bi mogli o svemu imati detaljno razrađene stavove.

Predrasuda je stav i one utječu na život svakog čovjeka. Svi smo mi žrtve stereotipa i diskriminacije zbog naše pripadnosti određenoj prepoznatljivoj grupi. Predrasude se mogu stvarati na temelju etičke pripadnosti, religije, spola, nacionalne pripadnosti, spolne orijentacije, tjelesne težine, invaliditeta i drugo. Negativan odnos prema nekoj osobi ili grupi može biti izuzetno opasan. On može prerasti u ekstremnu mržnju, u mišljenje da su članovi te grupe općenito manje vrijedni, što može prouzrokovati manje human odnos prema njima, pa čak i torture, ubojstva i genocid.

Diskriminacija je neopravdano negativno ili štetno ponašanje prema članovima grupe samo zbog njihove pripadnosti toj grupi. Istraživanje Charlesa Bonda i suradnika pokazalo je kako stereotipna vjerovanja često rezultiraju nepravednim postupcima. Tako su utvrdili kako se profesionalno osoblje koje je bilo sastavljeno isključivo od bijelaca, odnosilo diskriminacijski prema pacijentima u psihijatrijskoj bolnici. Pregledom bolničkih kartona tijekom 85 dana utvrđeno je da je grublja metoda – fizičkog i kemijskog ograničavanja korištena gotovo četiri puta češće kod crnih pacijenata nego kod bijelih. To se događalo iako nije bilo razlike u stvarnom broju nasilnih ponašanja crnih i bijelih pacijenata. Štoviše, takav tretman javljao se čak i kada su crni pacijenti pri primanju u bolnicu bili dijagnosticirani kao manje nasilni nego pacijenti bijelci [5].

Zastrašujuće su posljedice koje stigmatizacije ima na svakog čovjeka, pa tako i na oboljele od psihičkih bolesti. Ograničavaju se njihova ljudska prava, zanemaruje osobnost i njihove sposobnosti. Uvažavajući njihove individualne sposobnosti olakšalo bi njihovo liječenje i oporavak, a time bi se smanjila stigmatizacija i njen štetan utjecaj na osobu i društvo.

Prema Corriganu i suradnicima stigma je podijeljena na socijalnu, strukturalnu i internaliziranu. Socijalna stigma označava stavove i reakcije društva, strukturalna ili institucionalna stigma označava pravila, odnosno procedure privatnog i javnog sektora koji mogu limitirati prava oboljelima. Internalizirana stigma znači i samostigmatizacija odnosno slaganja sa stereotipima stigmatizirane grupe [7].

2.1. Samostigmacija

Na dio pacijenata stigma nema utjecaja. Neke osobe stigma može osnažiti, a to ovisi o okolini i osobnosti osobe. Ipak, veliki broj pacijenata na stigmatu će reagirati samostigmatizacijom. Samostigmatizacija je pojam koji označava slaganje sa stereotipnim vjerovanjima, odnosno da su psihički oboljele osobe manje vrijedne i važne. Često je uvaženo mišljenje da će se oboljele osobe obezvrijediti i odbaciti samo zato što boluju od psihičke bolesti [7].

Samostigma može pridonijeti i suicidalnosti. Istraživanje je provedeno 2017. Godine na 222 umirovljenika sa duševnim bolestima. Rezultati su pokazali da što je bila veća razina samostigmatizacije, bila je i veća razina suicidalnih ideja [13].

Rane intervencije u velikoj mjeri preveniraju samoubojstva i pridonose smanjenju samostigmatizacije.

2.2. Na koji način se boriti protiv stigme

Borba protiv stigme provodi se stalnim smanjivanjem predrasuda i stereotipa. Kao što smo spomenuli, one se zasnivaju pogrešnim informacijama, a analitičari društva mnogo su godina vjerovali da sve što trebaju učiniti jest obrazovati ljude i pružiti im točne informacije. Prema Aronsonu i suradnicima najvažniji način smanjenja predrasuda je kroz kontakt [5].

U jednom hrvatskom istraživanju istraživana su stajališta studenata pravnog fakulteta u Rijeci o osobama sa duševnim smetnjama. Istraživanje je pokazalo da su nakon informiranosti, stjecanja određenog znanja te nakon kontakta sa pacijentima u znatnijoj mjeri promjenili svoje stavove, smanjili predrasude i izrazili veći stupanj prihvaćanja bivših psihijatrijskih pacijenata [14].

Poznato je da stigmatizaciji psihičkih bolesnika pridonose strah i neznanje. Zbog toga je vrlo važna edukacija o toj vrsti poremećaja. Edukacija je uz kontakt, jedan od načina na koji možemo smanjiti predrasude i stereotipe.

Prema Sartoriusu (2007.) da bi se odvijala uspješna borba protiv stigme, važno je savjetovati pacijente i njihove obitelji, te nakon toga važno je njihovo uključivanje i sudjelovanje u tim programima. U programe trebaju biti uključene sve službe zdravstvene zaštite, vladajućih struktura i medija [9].

Diljem svijeta se provode mnoge antistigma kampanje. Neke od najvećih su: "Time to change" (Velika Britanija), "BringChange2Mind" (SAD), "Like Minds Like Mine" (Novi Zeland), "Beyond Blue" (Australija), te mnoge druge [12].

"Time to change" društveni je pokret koji djeluje u Velikoj Britaniji, njihov cilj je promjena načina razmišljanja i djelovanja oko psihičkih bolesti. Od mentalne bolesti može oboljeti bilo tko, statistički gledano, svaka četvrta osoba u životu će imati problema sa psihičkom bolesti. Zbog toga je njihov rad vrlo važan [15].

"Bring change2Mind" djeluje u SAD-u, a misija im je sprečavanje stigme i diskriminacije mentalnih bolesti. Kroz multimedijske kampanje i pokrete pripovijedanja zalažu se za svijet bez stigme [16].

"Like Minds Like Mine" program je podizanja svijesti za povećanje socijalne uključenosti i sprečavanje diskriminacije prema psihički oboljelim osobama. Kroz kampanje, istraživanja i projekte u zajednici, bore se sa stigmom od 1997.godine. Zahvaljujući programu, stanovnici Novog Zelanda imaju veću vjerojatnost da će nekoga sa mentalnim poremećajem prihvatiti kao radnog kolegu, te da će doprinjeti društvu [17].

Kod pretraživanja antistigma kampanja u Republici Hrvatskoj, u literaturi su nađene dvije kampanje. 2014. godine provedena je antistigma kampanja "Stani uz mene" od strane studenata Sveučilišta u Rijeci, a koja je bila usmjerena na borbu protiv stigme duševnih bolesti [18].

"Antistigma-program shizofrenih bolesnika" projekt je riječke Udruge za unapređenje mentalnog zdravlja "Zajedno". Cilj projekta je uklanjanje diskriminacije prema shizofrenim bolesnicima i njihovim obiteljima [19].

Sa sigurnošću možemo reći da je Hrvatska javnost premalo osviještena o problemu stigmatizacije prema psihičkim bolesnicima, za razliku od nekih drugih zemalja. Antistigma programi su neophodni kako bi se smanjilo negativno mišljenje prema osobama koje boluju od duševnih bolesti.

SZO je prepoznala problem stigme, te je objavila smjernice za borbu protiv stigme koje smo naveli u *Tablici 2.2.1.* [7].

1.	Program bi trebao biti kontinuiran, a ne samo kampanja. Trebao bi postati rutinski dio socijalnih i zdravstvenih službi
2.	Program mora imati važnost u sredini u kojoj se provodi i određene rezultate, koji moraju biti mjerljivi
3.	Program treba biti povezan sa problemima koje doživljavaju oboljeli i njihove obitelji
4.	Program treba biti rezultat timskog rada više službi
5.	U program treba aktivno uključiti oboljele i njihove obitelji
6.	Model mora biti razumljiv i uključiti instrumente za evaluaciju
7.	Program treba sadržavati metode protiv sagorijevanja provoditelja programa
8.	Program se treba provoditi na nacionalnoj razini

Tablica 2.2.1. SZO - smjernice za borbu protiv stigme

Izvor: S. Štrkalj-Ivezić: Život bez stigme psihičke bolesti, Medicinska naklada, Zagreb, 2016.

2.3. Uloga medicinske sestre u borbi protiv stigme

Za pacijenta brine cijeli zdravstveni tim. Uz pomoć njihove suradnje mogu omogućiti pacijentu kvalitetnu zdravstvenu njegu, te rehabilitaciju i oporavak. Medicinske sestre provode najviše vremena s pacijentima i od ključne su važnosti u liječenju i oporavku pacijenta. Također, cjelokupno medicinsko osoblje koje radi sa psihičkim bolesnicima mora biti educirano o štetnom utjecaju koje njihovo ponašanje može imati na oporavak bolesnika. Ako se prema bolesnicima odnose sa stigmom, to može utjecati na bolesnikovo doživljavanje svoje bolesti. On se može početi doživljavati kao "shizofreničar" ili "maničar" što će znatno pogoršati njihov oporavak. Isto tako može izbjegavati traženje pomoći. Pokazalo se da su sestre obrazovane za rad sa psihičkim bolesnicima pogotovo s višim stupnjem obrazovanja i višegodišnjim iskustvom. Tako je npr. većina njih otklonila ideju da se depresija događa ljudima slabog karaktera (90%), da osobe sa psihijatrijskom poviješću bolesti mogu obavljati odgovoran posao (91%), da je osobe s psihičkim poremećajima teško voljeti (86%) i da nasilje rezultira iz psihičkih poremećaja (85%). Rad sa teškim psihičkim bolesnicima često je vrlo stresan i često neadekvatno materijalno nagrađivan [6].

Medicinske sestre mogu se boriti protiv stigme duševnih bolesnika svojim zalaganjem, bilo da sudjeluju na tribinama, radionicama i raznim drugim aktivnostima. Zajednica vrlo poštuje medicinske sestre pa iz toga može proisticat povećan utjecaj na smanjenje stigme [20].

2.3.1. Borba protiv stigme kroz sestrinske dijagnoze

Medicinske sestre su u stalnom kontaktu sa pacijentima i njihov je zadatak procijeniti, pratiti i reagirati na pacijentovo stanje. Medicinske sestre koje rade na psihijatrijskim odjelima kroz planiranje zdravstvene njege, te izradom sestrinskih dijagnoza mogu pomoći u poboljšanju stanja bolesnika i smanjenju stigme. Neke od sestrinskih dijagnoza sa kojima se mogu susresti kod pacijenata su: bespomoćnost, nisko samopoštovanje, smanjena socijalna interakcija, narušen body image, strah, socijalna izolacija, visok rizik za samoozljeđivanje, visok rizik za samoubojstvo... U nastavku su opisane neke od njih [21].

□ **BESPOMOĆNOST**

Definicija - Stanje nedovoljnog ili nezadovoljavajućeg odnosa s okolinom

Kritični čimbenici: psihijatrijski poremećaji, socioekonomski čimbenici, gubitak bliske osobe, boravak u bolnici...

Mogući ciljevi:

1. Pacijent će identificirati ponašanje koje mu onemogućuje socijalnu interakciju.
3. Pacijent će razviti suradljiv odnos s okolinom.
4. Obitelj će sudjelovati u unapređenju socijalne interakcije pacijenta.

Intervencije:

1. Uspostaviti odnos povjerenja.
2. Pružiti podršku.
3. Poticati obitelj na pružanje podrške pacijentu.
4. Osigurati rad s multidisciplinarnim timom.

□ **NISKO SAMOPOŠTOVANJE**

Definicija - Stanje u kojem osoba ima negativnu percepciju sebe i/ili vlastitih mogućnosti.

Kritični čimbenici: socijalna obilježenost (stigma), socijalna izolacija, povijest traumatskih iskustava (nasilje...), gubitak (smrt) bliske osobe, iskrivljena percepcija samoga sebe

Mogući ciljevi:

1. Pacijent izražava osjećaje i razmišlja o sebi pozitivno.
2. Pacijent će identificirati uzroke problema.
3. Pacijent će sudjelovati u socijalnoj interakciji s drugima.

Intervencije:

1. Slušati pacijenta, pokazati razumijevanje i interes za problem.
2. Uočavati prisutnost suicidalnih misli i namjera.
3. U dogovoru s pacijentom izraditi plan dnevnih aktivnosti.
4. Poticati pacijenta na fizičku aktivnost ukoliko je dozvoljeno.

□ **SMANJENA SOCIJALNA INTERAKCIJA**

Definicija: Stanje nedovoljnog ili nezadovoljavajućeg odnosa s okolinom.

Kritični čimbenici: psihijatrijski poremećaji, socioekonomski čimbenici, gubitak bliske osobe, boravak u bolnici...

Mogući ciljevi:

1. Pacijent će identificirati ponašanje koje mu onemogućuje socijalnu interakciju.
2. Pacijent će razviti suradljiv odnos s okolinom.
3. Obitelj će sudjelovati u unapređenju socijalne interakcije pacijenta.

Intervencije:

1. Uspostaviti odnos povjerenja.
2. Pružiti podršku.
3. Poticati pozitivno mišljenje o društvenoj interakciji.
4. Pohvaliti svaki napredak u ostvarenju socijalne interakcije

□ **VISOK RIZIK ZA SAMOOZLJEĐIVANJE**

Definicija: Stanje u kojem pojedinac pokazuje naznake da će sam sebe namjerno ozlijediti ili nagrditi

Kritični čimbenici: socijalna izolacija, gubitak bliske osobe, nezadovoljstvo ishodom liječenja, psihijatrijske bolesti

Mogući ciljevi:

1. Pacijent se neće ozljediti

Intervencije:

1. Osigurati odnos povjerenja.
2. Pokazati pacijentu razumijevanje i prihvaćanje bez osuđivanja.
3. Osvijestiti pacijentovu pojačanu osjetljivost.
4. Pacijentu obrazložiti svaku intervenciju i postupak

Uloga medicinske sestre je vrlo važna jer dobrom i kvalitetnom zdravstvenom njegom i brigom o pacijentima možemo pomoći pacijentima prije pojavljivanja navedenih dijagnoza, ali i kada se one pojave. Kroz podršku, odnos povjerenja, pohvale, edukaciju, uključivanje pacijentove obitelji, ali i mnoge druge intervencije možemo pomoći pacijentu u borbi protiv stigmatizacije i samostigmatizacije.

3. Istraživački dio rada

Istraživanje je provedeno u Neuropsihijatrijskoj bolnici Dr. Ivan Barbot u Popovači koja sveukupno raspolaže sa 631 kreveta.

3.1. Ciljevi rada

Stigma prema bolesnicima koji boluju od psihijatrijskih bolesti veća je nego kod drugih bolesti [4]. Do sada su provedena mnoga istraživanja o stigmatizaciji, a najčešće se radilo o odnosu zdravstvenih djelatnika prema pacijentima sa psihičkim bolestima. Svega je par istraživanja napravljeno o tome kako se pacijenti osjećaju jer su stigmatizirani. Cilj ovog istraživanja bio je doznati kako se psihički bolesne osobe nose sa stigmom koju društvo ima prema njima. Upravo zato u ovom istraživanju stavili smo pacijente u centar zbrinjavanja, te smo pokušali istražiti njihove stavove i osjećaje prema ljudima koji ih stigmatiziraju.

3.2. Instrument

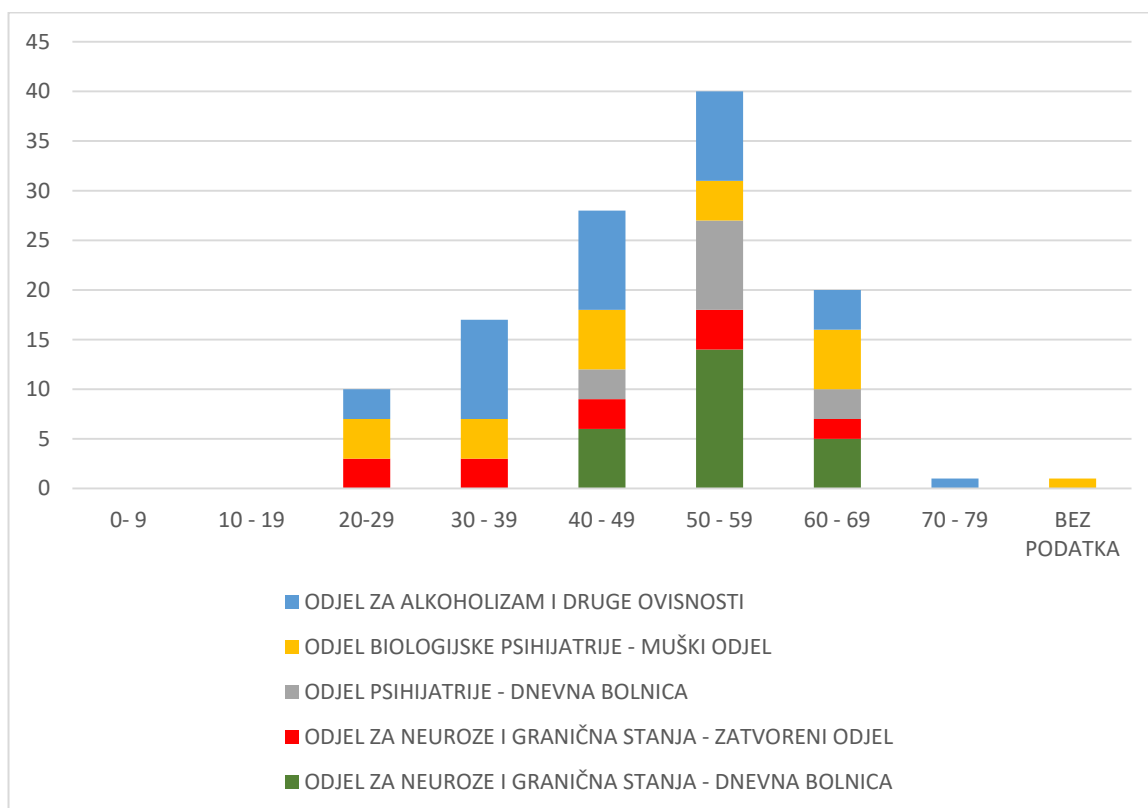
U istraživanju je korišten upitnik koji je posebno strukturiran za izradu završnog rada. (Prilog 1). Upitnik je bio anonimn i dobrovoljan, a ispitivanje je provedeno je od 16. - 29.10.2019. godine.

3.3. Metode i ispitanici

U istraživanju je sudjelovalo 126 ispitanika koji su ispunili anketu, sa nekoliko odjela Neuropsihijatrijske bolnice Dr. Ivan Barbot. U istraživanju su sudjelovali pacijenti sa odjela: Neuroze i granična stanja dnevna bolnica 23 %, Neuroze i granična stanja zatvoreni odjel 12 %, Dnevna bolnica za psihijatriju 14 %, Biologijska psihijatrija muški odjel 20 %, Alkoholizam i druge ovisnosti 31 %. (Grafikon 3.3.1.) Prema spolu sudjelovalo je 73 % ispitanika muškog spola i 27 % ispitanika ženskog spola. (Grafikon 3.3.2.)

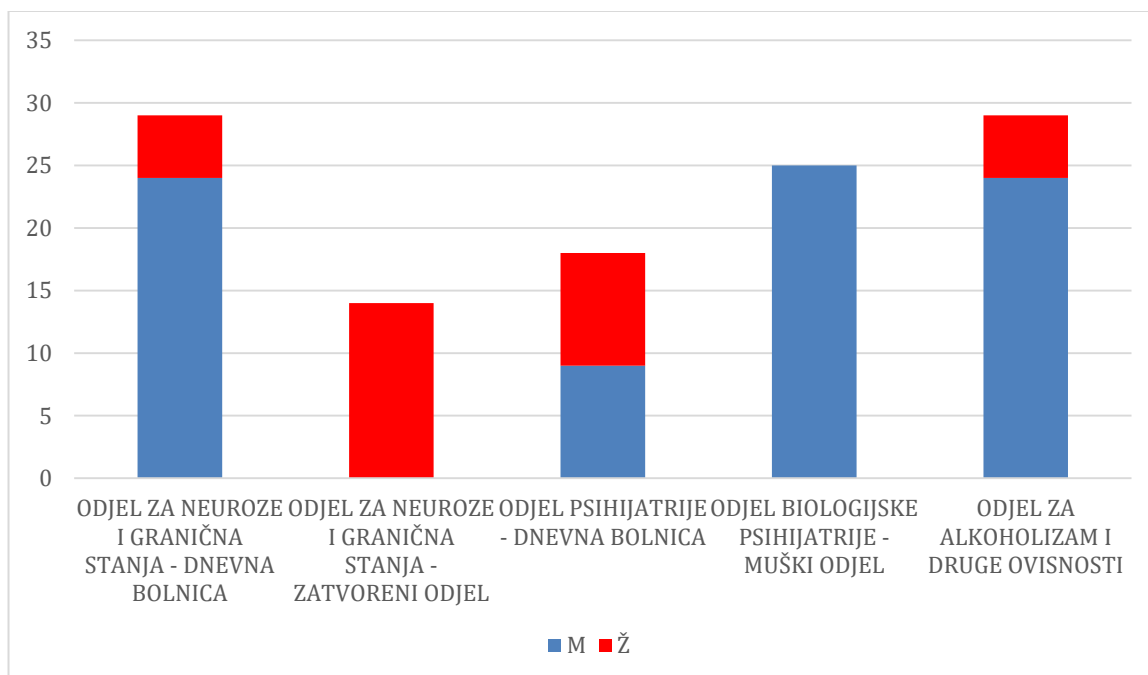
Raspon dobi ispitanika bio je od 21 do 72 godine. Prosječna dob ispitanika je 46,53 godina.

Svi ispitanici su prije provođenja istraživanja informirani o temi i svrsi istraživanja, anonimnosti i povjerljivosti podataka te načinu prezentacije rezultata. Uključeni su samo oni ispitanici koji su dali informirani pristanak za istraživanje (Prilog 2.). Pribavljena je suglasnost Povjerenstva za etiku Neuropsihijatrijske bolnice Dr. Ivan Barbot (Prilog 3.), ustanove u kojoj je provedeno istraživanje.

Grafikon 3.3.1. Struktura ispitanika s obzirom na dob i odjele

Izvor: M.K.

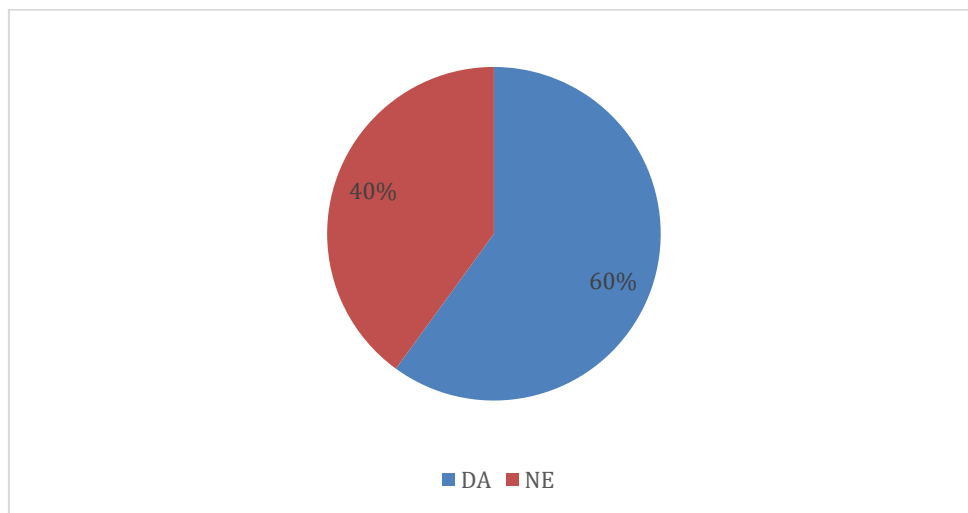

Grafikon 3.3.2. Struktura ispitanika s obzirom na spol

Izvor: M.K.

4. REZULTATI

Prva tri pitanja u anketi odnosila su se na spol, dob pacijenata, te da navedu svoju dijagnozu ako to žele. U Grafikonu 4.1. je prikazan udio ispitanika koji su željeli navesti svoju dijagnozu.

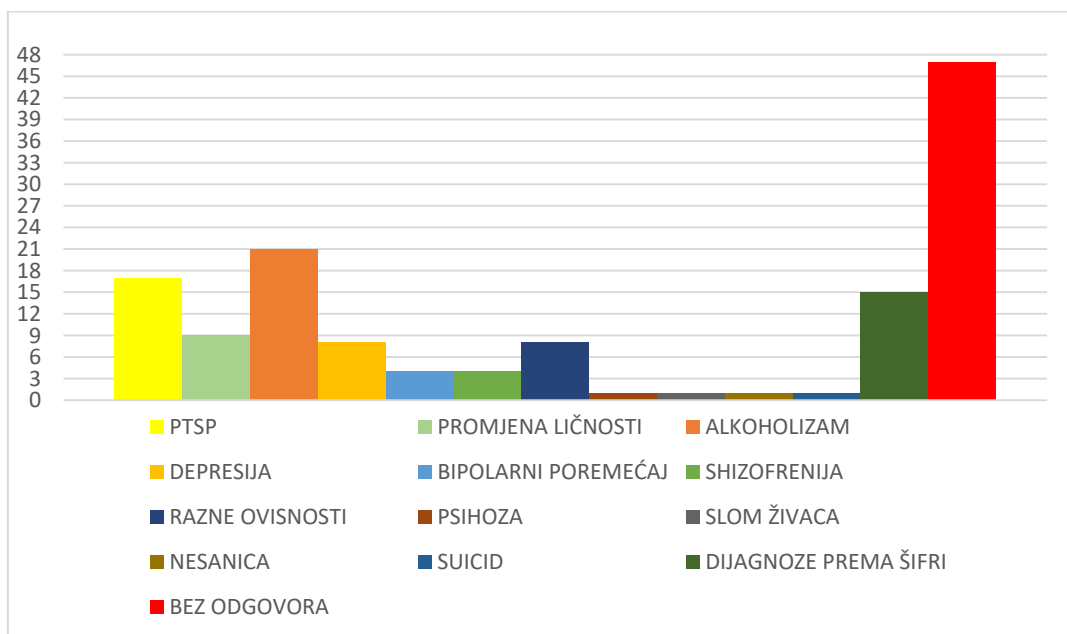

Grafikon 4.1. Postotak ispitanika koji su naveli svoju dijagnozu

Izvor: M.K.

U Grafikonu 4.1. vidljivo je da je 60% pacijenata navelo svoju dijagnozu, dok njih 40% to nije željelo učiniti.

U Grafikonu 4.2. vidljive su najčešće dijagnoze koje su pacijenti navodili.

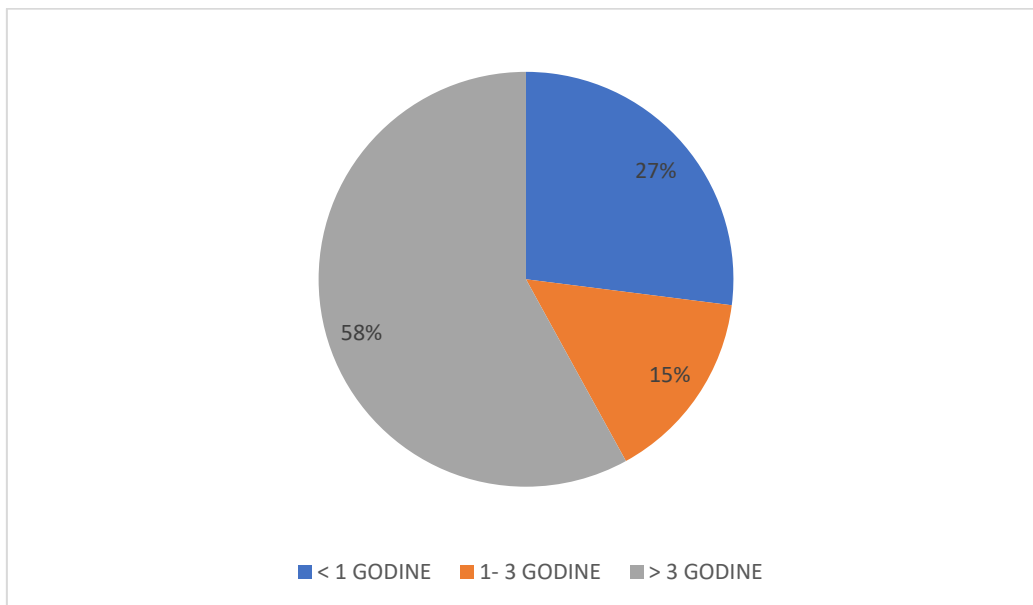

Grafikon 4.2. Najčešće dijagnoze koje su pacijenti navodili

Izvor: M.K.

U Grafikonu 4.2. vidljivo je da su alkoholizam i posttraumatski stresni poremećaj (PTSP) bile najčešće dijagnoze koje su pacijenti naveli.

U Grafikonu 4.3. vidljivo je koliko godina se pacijenti liječe.

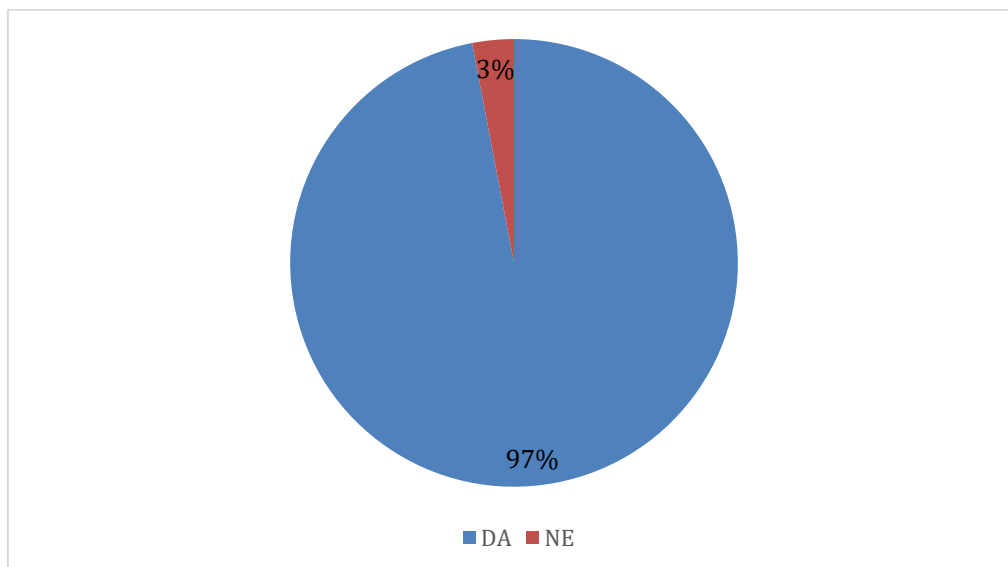

Grafikon 4.3. Godine liječenja ispitanika

Izvor: M.K.

U Grafikonu 4.3. vidljivo je da se najmanje pacijenata liječi od 1 do 3 godine odnosno njih 15%. Manje od 1 godine liječi se njih 27%. Najviše pacijenata liječi se više od tri godine i to čak njih 58%.

Učestalost uzimanja lijekova možemo vidjeti u Grafikonu 4.4.

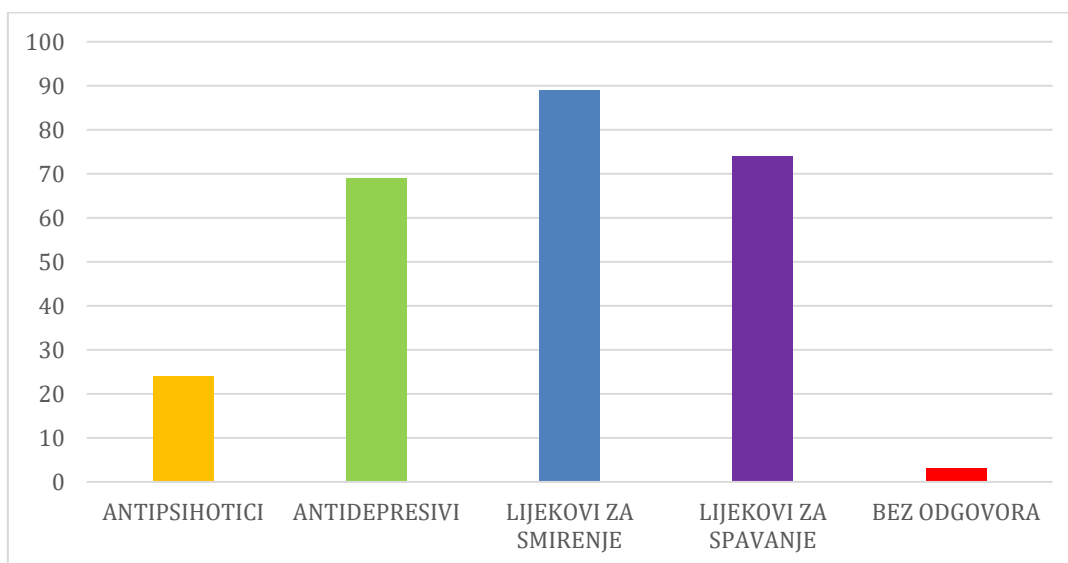

Grafikon 4.4. Uzimanje lijekova

Izvor: M.K.

U Grafikonu 4.4. vidljivo je da lijekove uzima 97% ispitanika, dok 3% ne uzima nikakve lijekove.

U Grafikonu 4.4. možemo vidjeti koje lijekove ispitanici uzimaju najčešće.

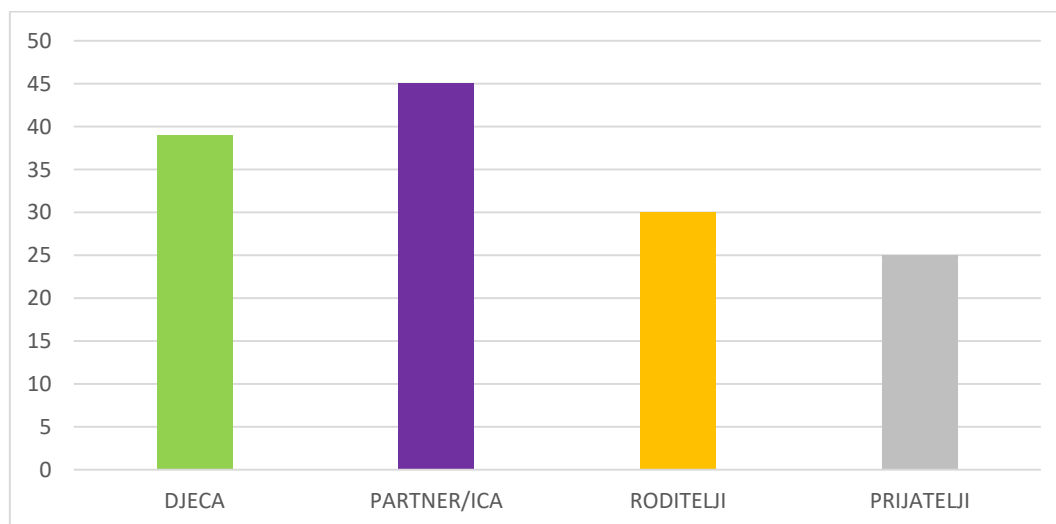

Grafikon 4.4. Uzimanje lijekova

Izvor: M.K.

U Grafikonu 4.4. vidljivo je da najviše pacijenata uzima lijekove za smirenje i to njih 34%. Od svih lijekova koji se uzimaju iza njih odmah slijede lijekovi za spavanje 29%, antidepresivi 27%. Najmanje ih uzima antipsihotike 9%, dok se 1% nije izjasnilo.

U Grafikonu 4.5. vidljivo je tko je pacijentima najveća podrška tijekom liječenja.

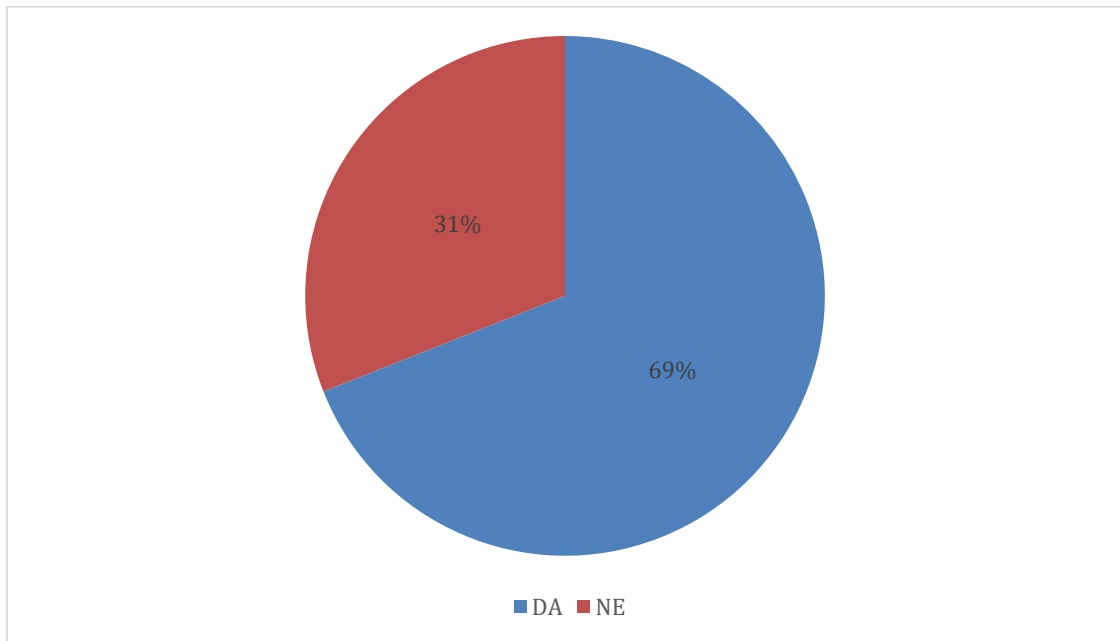
Grafikon 4.5. Podrška u liječenju

Izvor: M.K.

U Grafikonu 4.5. vidljivo je da od ukupnog broja odgovora, najviše pacijenata je odgovorilo da je to bio/la partner/ica 32%. Djeca su najveća podrška njih 28%, roditelji 22%, dok su prijatelji najmanja podrška pacijentima, odnosno 18% .

U Grafikonu 4.6. vidljiv je odgovor na pitanje: "Smatrate li da neke osobe imaju predrasude prema Vama zbog toga što se liječite?"

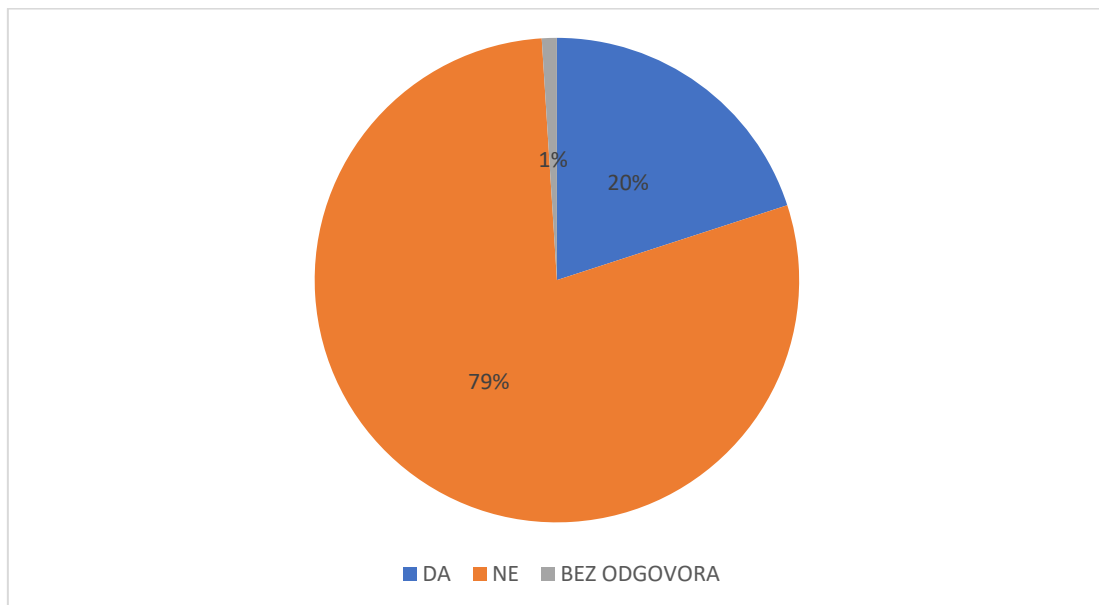

Grafikon 4.6. Predrasude prema ispitanicima zbog liječenja

Izvor: M.K.

U grafikonu 4.6. vidljivo je da 69 % pacijenata misli neke osobe imaju predrasude prema njima, dok 31 % to ne misli.

U Grafikonu 4.7. vidljivi su odgovori na pitanje: "Sramite li se svoje bolesti?"

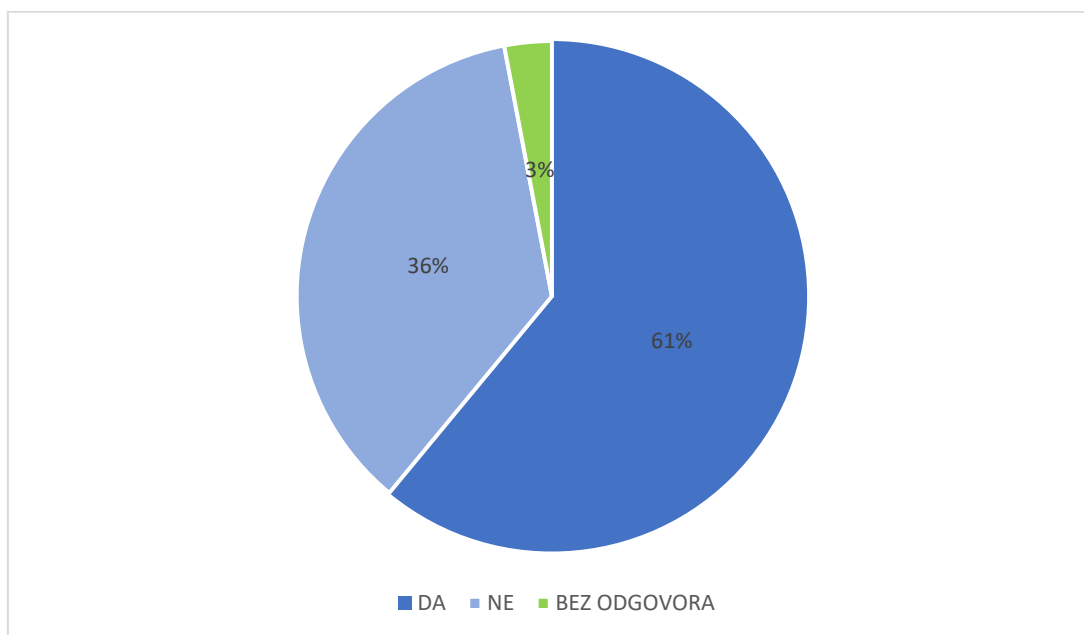

Grafikon 4.7. Sram ispitanika zbog bolesti

Izvor: M.K.

U Grafikonu 4.7. vidljivo je da se svoje bolesti ne srami 79% pacijenata, njih 20% se srami, dok 1% pacijenata nije željelo odgovoriti na ovo pitanje.

U Grafikonu 4.8. možemo vidjeti mogu li pacijenti o svojoj bolesti razgovarati sa bilo kime.

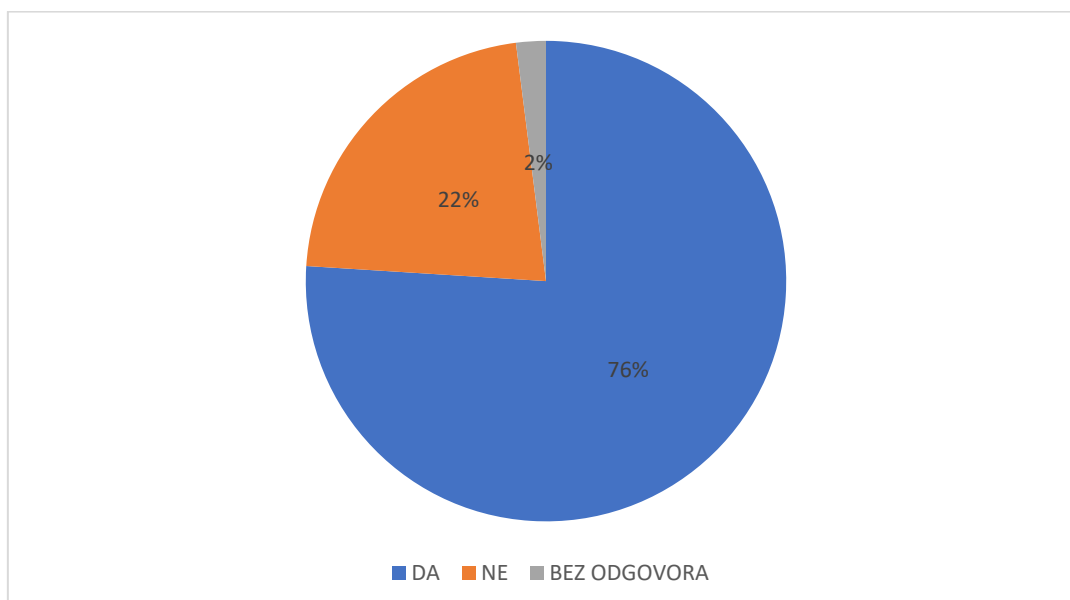

Grafikon 4.8 .Ispitanici mogu otvoreno razgovarati o svojoj bolesti

Izvor: M.K.

U Grafikonu 4.8. vidljivo je da o svojoj bolesti 61% ispitanika može razgovarati otvoreno sa bilo kime, 36% ih to ne može učiniti, dok 3% ispitanika nije željelo odgovoriti na ovo pitanje.

U Grafikonu 4.9. možemo vidjeti smatraju li se pacijenti bolesnim osobama.

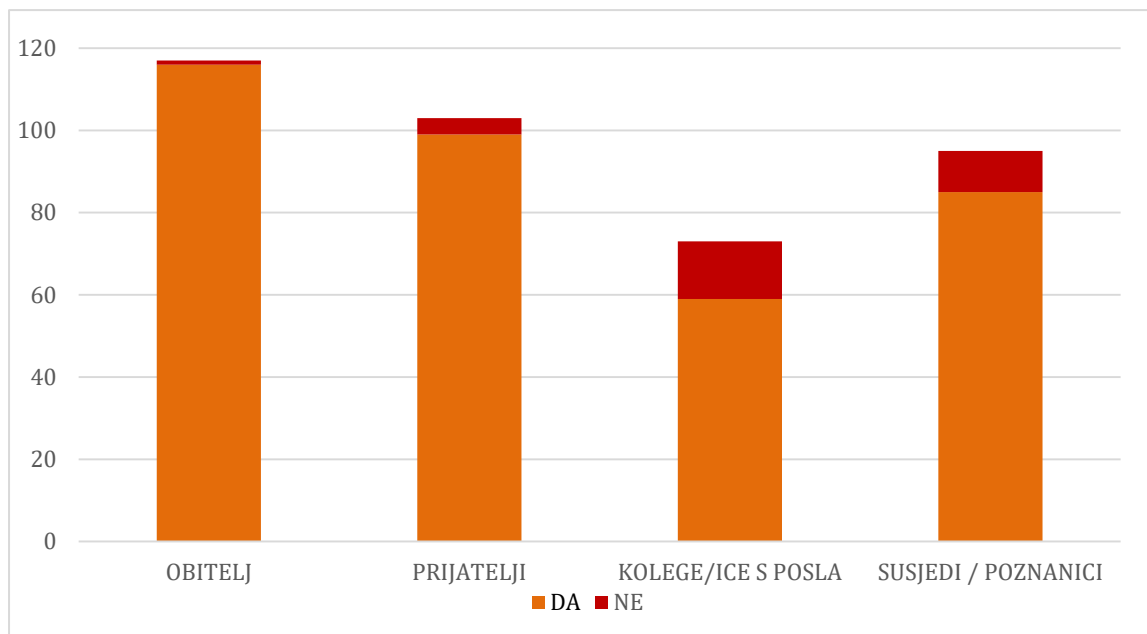

Grafikon 4.9. Smatraju li se ispitanici bolesnim osobama

Izvor: M.K.

U Grafikonu 4.9. vidljiv je prikaz odgovora, 76% njih se smatra bolesnom osobom, 22 % pacijenata ne smatra se bolesnom osobom, dok njih 2% nije željelo odgovoriti na ovo pitanje.

U Grafikonu 4.10. vidljiv je odgovor na pitanje: "Tko zna za Vaše liječenje?"

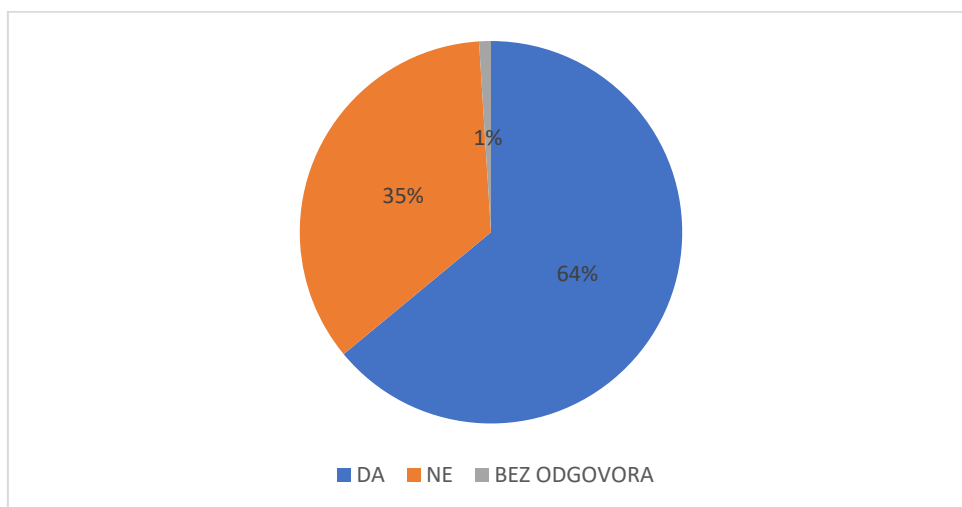

Grafikon 4.10. Tko zna za vaše liječenje

Izvor: M.K.

U Grafikonu 4.10. vidljivo je da od ukupnog broja odgovora, njih 30% je odgovorilo da obitelj zna za njihovo liječenje, 26% da znaju i prijatelji, 15% da znaju i kolege/ice s posla i 22% ih se izjasnilo da znaju susjedi/poznanici. 7% je zaniijekalo jednu od kategorija koja je ponuđena kao odgovor.

U Grafikonu 4.11. možemo vidjeti odgovor na pitanje: "Jeste li ikada čuli negativni komentar o Vašem liječenju ili bolesti?"

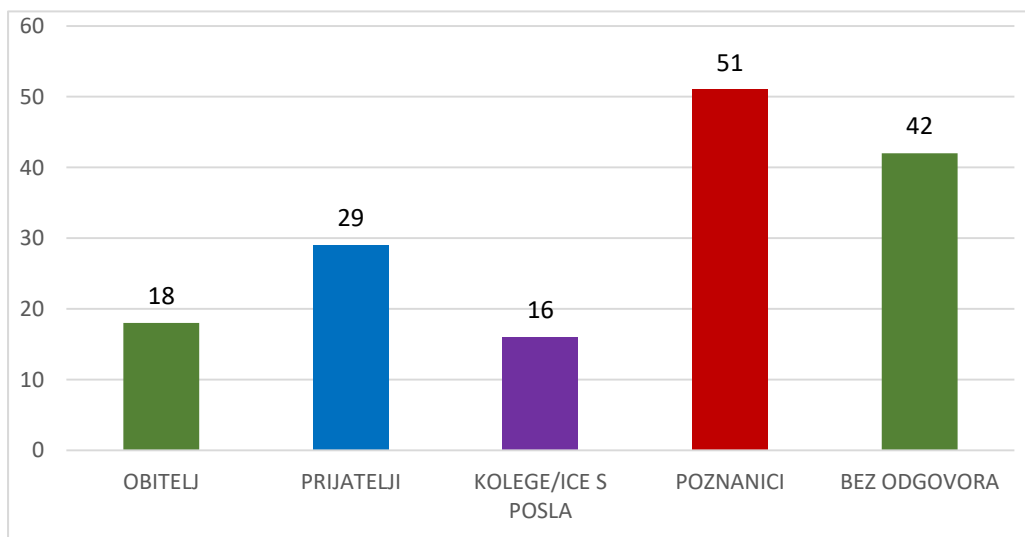

Grafikon 4.11. Negativni komentari o bolesti ispitanika

Izvor: M.K.

U Grafikonu 4.11. vidljivo je da je negativan komentar o svojem liječenju i bolesti čulo 64% pacijenata, njih 35% nikada nije čulo negativan komentar, a 1% ispitanika nije odgovorilo na ovo pitanje.

Ispitanici koji su čuli negativan komentar o svojoj bolesti i liječenju odgovorili su na sljedeće pitanje koje je bilo "Od koga ste čuli negativan komentar?" To je vidljivo u Grafikonu 4.12.

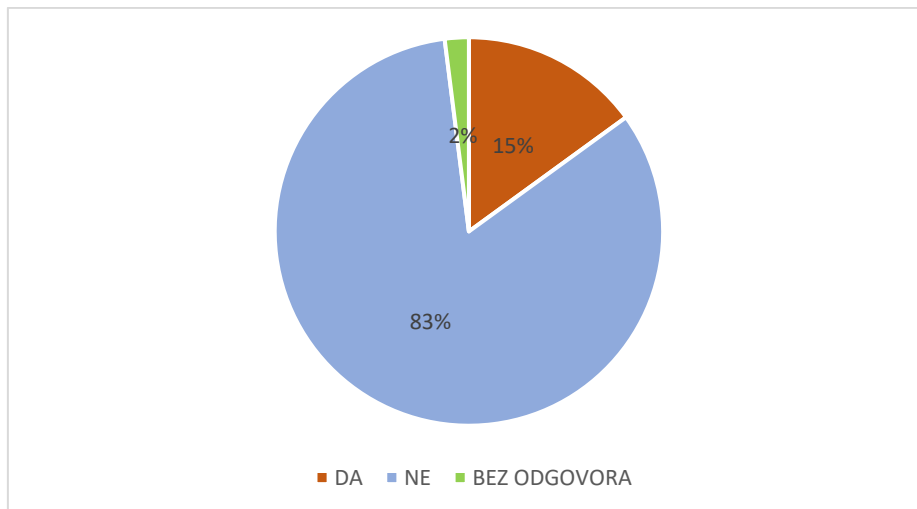

Grafikon 4.12. Od koga ste čuli negativan komentar o Vašoj bolesti

Izvor: M.K.

U Grafikonu 4.12. vidljivo je da je od ukupnog broja negativnih komentara najviše ispitanika negativan komentar čulo od poznanika, njih 45%, od prijatelja je čulo 25%, od obitelji 16%, dok je od kolega s posla negativan komentar čulo njih 14%.

U Grafikonu 4.13. vidljivi su odgovori na pitanje: "Jeste li ikada lagali da se ne liječite, iako se liječite?"

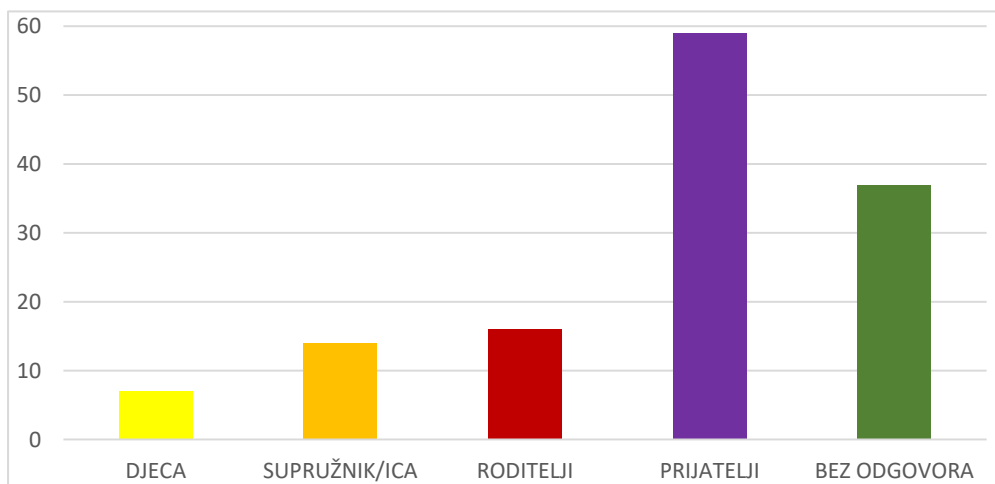

Grafikon 4.13. "Laganje" o bolesti i liječenju

Izvor: M.K.

U Grafikonu 4.13. vidljivo je da je 15% ispitanika lagalo nekome rekavši da se ne liječi, iako su se liječili. Nikada nije lagalo 83 %, a 2 % nisu željeli odgovoriti na ovo pitanje.

U Grafikonu 4.15. vidljivi su odgovori na pitanje: "Od koga ste dobivali najmanje podrške tijekom liječenja?"

Grafikon 4.15. Najmanje podrške u liječenju

Izvor: M.K.

U Grafikonu 4.15. vidljivo je da od ukupnog broja odgovora, najmanje podrške tijekom svog liječenja ispitanici su dobili od svojih prijatelja 61%, od roditelja je najmanje podrške dobilo 17%, od supružnika/ce 16% te od djece 6%. Od ukupnog broja ispitanika njih 30% se nije izjasnilo.

U Tablici broj 4.1. vidljivi su svi negativni komentari koji su bili upućivani ispitanicima, a da su ih pogodili.

Negativni komentari (Mogućnost bez odgovora, jednog ili više odgovora)	Ukupan broj odgovora	Postotak od ukupnog broja odgovora
"Da sam lud"	21	36 %
"Da se liječim u ludnici (ili u Popovači)"	8	14 %
"Da glumim bolest"	6	10 %
"Da sam pijanac"	3	5 %
"Ne želiš priznati da ti tamo nitko nije pomogao"	1	manje od 2 % po odgovoru
"Što sam išao u rat"	1	
"Uništiti ćete si život s lijekovima i liječenjem"	1	
"Da ne mogu raditi"	1	
"Traži mirovinu"	1	
"Ti si za psihijatriju"	1	
"Idi se liječi"	1	
"Da sam manje vrijedan"	1	
"Trebao je i prije"	1	
"Zašto pijem"	1	
"Odvojenost od sina radi moje bolesti"	1	
"Što će ti liječenje možeš i bez toga"	1	
"On čuje neke glasove u glavi"	1	
"Eno' opet se kladi, ostati će bez pola plaće"	1	
"Tebi nema lijeka"	1	
"Kada ćeš prestati piti"	1	
"Da sam ja za sve kriv"	1	
"Možeš ti to i bez hospitalizacije"	1	
"Da se nepotrebno uništavam i da si uništavam život"	1	
"Da alkoholizam nije bolest nego hir"	1	
"Ismijavanje radi PTSP-a, a nisam bio u ratu"	1	

Tablica 4.1. Prikaz negativnih komentara koji su pogodili pacijente

Izvor: M.K.

Najčešći komentari u *Tablici 4.1.* bili su: "Da sam lud", "Da se liječim u ludnici (ili u Popovači)", "Da glumim bolest", te "Da sam pijanac".

5. Rasprava

Istraživanje je provedeno u Neuropsihijatrijskoj bolnici Dr. Ivan Barbot u Popovači na 126 pacijenata. U istraživanju su većinom sudjelovali muški pacijenti, sudjelovalo je 73% muškaraca i 27% žena. Analiza kronološke dobi ispitanika pokazuje da u istraživanju dominiraju osobe srednje životne dobi. Aritmetička sredina starosne dobi ispitanika iznosila je 46,53 godina. Anketa je sadržavala 14 pitanja i 2 potpitanja koja su se odnosila na pitanja o spolu, dijagnozi, godinama liječenja, lijekovima, podršci, predrasudama, sramu, razgovoru o bolesti, samoprocjeni, te povjerenju. Anketa je bila anonimna i dobrovoljna, a pacijenti su bili upoznati sa predmetom istraživanja prije samog provođenja ankete. Pacijenti nisu imali otpor prema anketi i rado su joj pristupili što nam je znatno olakšalo rad.

Istraživanje smo započeli sa pitanjem o dijagnozi. Iako navođenje dijagnoze nije bilo obavezno, 60% pacijenata ju je navelo. Najčešće dijagnoze kod pacijenata bile su alkoholizam, a odmah iza PTSP. Prema Hrvatsko zdravstveno-statističkom ljetopisu vodeći uzroci hospitalizacija iz skupine mentalnih poremećaja za 2018.godinu bili su poremećaji uzrokovani alkoholom (17,6%), shizofrenija (15,5%) i depresivni poremećaji (12,1%) [22].

Ispitivana je dužina liječenja pacijenata. Pokazalo se da se najveći broj pacijenata liječi više od 3 godine i to 58% pacijenata. Od 1 do 3 godine liječi se njih 15%, dok se manje od 1 godine liječi 27% pacijenata. Naše istraživanje usporedili smo sa istraživanjem iz 2017.godine, pokazalo se da je u to vrijeme veći broj pacijenata (62,4%) na liječenju u ustanovi provelo manje od 6 mjeseci [23]. Pretpostavka je da je razlika u rezultatima proizašla iz dijagnoza pacijenata. U našem istraživanju sudjelovalo je više pacijenata sa dijagnozom PTSP-a, čije je liječenje dugotrajnije. Analizom podataka farmakoterapijom se liječi 122 (97%) pacijenata. Dobiveni rezultati ne odstupaju od istraživanja provedenog u KBC Rijeka na adolescentnoj psihijatriji, gdje se farmakoterapijom liječilo 71% pacijenata [24].

Od pacijenata je zatražena informacija koje lijekove uzimaju. Najviše ih uzima lijekove za smirenje i to 34%. Od svih lijekova koji se uzimaju iza njih odmah slijede lijekovi za spavanje 29%, antidepresivi 27%. Najmanje ih uzima antipsihotike 9%, dok se 1% ispitanika nije izjasnilo. Rezultati se podudaraju sa istraživanjem osoba sa psihičkim poteškoćama koji se liječe u primarnoj zdravstvenoj zaštiti gdje su od svih lijekova najčešće pripisivani diazepam, alprazolam i escitalopram [25].

U kontekstu mentalnih bolesti, društveno okruženje je izuzetno važno za oporavak. Studije su pokazale da je oporavak puno brži i lakši kada je pacijent u poznatom i ugodnom obiteljskom okruženju [26]. Uloga socijalne podrške vrlo je bitan čimbenik u oporavku pacijenta. To je pokazalo i istraživanje koje je provedeno u Americi, a odnosi se na duljinu liječenja u

psihijatrijskim ustanovama na temelju karakteristika pacijenata. Ono je pokazalo da osobe u braku provode kraće vrijeme u psihijatrijskoj ustanovi [27]. Kada smo pacijente upitali tko im je bio najveća podrška tijekom liječenja, od ukupnog broja odgovora, najviše ih je odgovorilo da je to bio/la partner/ica 32%. Velika su im podrška i djeca, njih 28%, a roditelji 22%. Bilo je za očekivati da su prijatelji pacijentima manja podrška nego obitelj. To se i pokazalo - samo njih 18% izjavilo je da su im prijatelji najveća podrška tijekom liječenja.

Dio pacijenata je odbilo sudjelovanje u istraživanju vjerovatno zbog srama. Sljedeća pitanja upravo su se odnosila na sram i na to kako prihvaćaju bolest. U jednom hrvatskom istraživanju osobe koje imaju psihički poremećaj su istaknule kako doživljavaju osuđivanje od strane društva, izolaciju i gubitak prijatelja [6]. U našem istraživanju 69% pacijenata smatra da neke osobe imaju predrasude prema njima zbog toga što se liječe. U drugom istraživanju provedenom na 560 pacijenata dokazano je da je dovoljan doticaj sa psihički bolesnom osobom, da promjeni cijelu stigmu prema psihički oboljelim osobama [28].

Sram se često javlja radi stigmatizacije psihičke bolesti. Svoje bolesti srami se 20% pacijenata. Iako je u posljednjih nekoliko godina sve veće zanimanje oko uloge srama kod mentalnih poremećaja, jako je malo istraživanja koja su istraživala veze između srama, mentalnog zdravlja i kulture [29]. Upoznati društvo sa mentalnim poremećajima način je da se smanje predrasude prema psihički oboljelim osobama. Poznato je da su osobe sa psihičkim poremećajima stoljećima izložene predrasudama u svim kulturama, te da se te predrasude prenose sa koljeno na koljeno [7]. To pacijentima nimalo ne olakšava oporavak.

Kroz sljedeća pitanja, pokušali smo dobiti informaciju srame li se psihički bolesne osobe razgovarati o svojoj bolesti, te znaju li ljudi koji ih okružuju da se oni liječe. O svojoj bolesti 36% ispitanika ne može razgovarati ni sa kime. Pozitivno je što njih čak 61% može otvoreno razgovarati sa bilo kime. Sram je snažna negativna emocija koja je povezana sa mnogim mentalnim poremećajima. On utječe i na simptome, ali i na terapijske ishode same bolesti. Važan dio liječenja mentalnih poremećaja je i rješavanje srama kod pacijenata [29].

Kroz pitanje smatraju li se psihički bolesne osobe bolesnim osobama, njih 76% smatra svoje stanje bolešću, dok se 22% pacijenata ne smatra bolesnima. Iz toga možemo zaključiti da te osobe nemaju svijest o svojem stanju. Na ovo pitanje 2% pacijenata nije željelo odgovoriti.

Još jedno pitanje vezano uz sram bilo je znanje okoline i društva o liječenju pacijenata. U Grafikonu 4.10. možemo vidjeti da je obitelj dobro upoznata sa liječenjem pacijenata, što se i podrazumijeva. Iako se prema podacima naoko čini da su kolege s posla najobazriviji, to zapravo nije točno, jer kolege s posla vrlo često nisu ni znali za bolest. Smatramo da podaci iz istraživanja govore da se pacijenti srame svoje bolesti i da je to razlog zbog kojega ju skrivaju.

Naše istraživanje pokazalo je da čak 65 % pacijenata je čulo negativan komentar o svojem liječenju i bolesti. Rezultati nisu bili iznenađujući. O ovoj temi Martina Barbiš napisala je knjigu "Psihijatrijska hospitalizacija". U knjizi se mogu pročitati negativni komentari hospitaliziranih pacijenata, koje su doživljavali od strane samog medicinskog osoblja, pa čak i od drugih pacijenata.

Ispitanici koji su čuli negativan komentar o svojoj bolesti i liječenju nadalje su pitani "Od koga ste čuli negativan komentar?" Od ukupnog broja negativnih komentara najviše ispitanika negativan komentar nažalost je čulo od poznanika, njih 45%, od prijatelja je čulo 25%, od obitelji 16%, dok je od kolega s posla negativan komentar čulo njih 14%. Razočaravajuće je da negativni komentari najčešće dolaze iz neposredne okoline. Dakle, od osoba od kojih se očekuje najviše pomoći i razumijevanja.

Kod pitanja koji negativni komentar Vas je najviše pogodio, najviše ispitanika odgovorilo je da su ih pogodili komentari poput: "Ti si lud", "Liječiš se u ludnici" ili da glume bolest. Iz istraživanja je vidljivo da je društvo okrutno prema osobama koje boluju od psihičkih poremećaja, te da nema puno razumijevanja za njih. Žaloso je da se na liječenje od bolesti u psihijatrijskim ustanovama gleda sa podsmjehom. Takva vrsta liječenja drugačije se gleda nego kada netko oboli od neke druge bolesti, bez obzira na ishod liječenja psihičkog poremećaja. Naše mišljenje je da društvo nije dovoljno senzibilizirano i osviješteno o problemima sa kojima se moraju nositi psihički oboljele osobe.

Psihički oboljele osobe često skrivaju svoju bolest kako bi bili prihvaćeni u svojoj okolini. Iako su se liječili, 15% bolesnika lagalo je nekome rekavši da se ne liječi. Ovo pitanje također povezujemo sa sramom, koji je spomenut ranije, i potrebom za prihvaćanjem od društvene okoline.

Još jedno pitanje o podršci, ovoga puta pacijente smo pitali od koga su dobivali najmanje podrške tijekom liječenja. Od ukupnog broja odgovora, najmanje podrške tijekom svog liječenja ispitanici su dobili od svojih prijatelja i to njih 61%

5.1. Doprinos i ograničenja istraživanja

Prema rezultatima ovog i drugih sličnih istraživanja u RH nije dovoljno istražena važnost socijalne podrške kod psihijatrijskih pacijenata tijekom njihova liječenja. Također, nije dovoljno istražen pojam srama povezan sa psihičkim oboljenjima. Naknadno smo se dosjetili da na pitanje: "Od koga ste čuli negativan komentar" ponudimo pod odgovor "medicinsko osoblje", što bi dalo uvid u taj aspekt skrbi u ustanovama. U istraživanju nedostaju pitanja u vezi internalizirane stigme.

6. Zaključak

Ovo istraživanje nam je bilo dobar pokazatelj u kojem smjeru psihički oboljele osobe razmišljaju, te kako se zapravo osjećaju u vezi svoje bolesti i liječenja. Najvažnije – doznali smo njihov stav o stigmatizaciji koju društvo ima prema njima.

Pacijenti najveću podršku pronalaze u obitelji, a na taj način olakšavaju si i ubrzavaju oporavak. Najmanje podrške pacijenti su dobili od prijatelja. Kroz pitanja o sramu i razgovoru o bolesti, možemo zaključiti da se velik broj pacijenata srami svoje bolesti što dovodi do skrivanja i laganja o samoj bolesti. Pacijenti su najčešće skrivali da se liječe od kolega sa posla. Kod pitanja o negativnim komentarima, 65% pacijenata čulo je negativan komentar o svojoj bolesti i to najčešće od poznanika. Najčešći komentari bili su: "Ti si lud" i "Liječiš se u ludnici". Ovi rezultati su nas iznenadili. Na početku pisanja rada bili smo svjesni da je velik broj čuo negativne komentare, no komentari koje su pacijenti čuli bili su zapanjujući. Naše mišljenje je da su komentari upućivani iz samo jednog razloga, a to je neznanje.

Osobe sa psihičkim poremećajima svjesne su da ih društvo stigmatizira. Kao što smo rekli, mnogi su to osjetili na vlastitoj koži. Mislimo da je vrijeme da krenemo svi zajedno u borbu protiv stigmatizacije psihičkih bolesti.

7. Literatura

- [1.] http://www.who.int/features/factfiles/mental_health/en/ Dostupno: 09.11.2019.
- [2.] M. S. Radić: Mentalno zdravlje, Hrvatski časopis za javno zdravstvo, 2011.
- [3.] https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2018/10/mental_bilten_2004.pdf Dostupno: 09.11.2019.
- [4.] T. Frančišković, Lj. Moro i suradnici: Psihijatrija, Medicinska naklada, Zagreb, 2009.
- [5.] socijalna psihologija
- [6.] M. Barbiš: Psihijatrijska hospitalizacija: Poštivanje etičkih načela i stigmatizacija, Izvori, Zagreb 2019.
- [7.] S. Štrkalj-Ivezić: Život bez stigme psihičke bolesti, Medicinska naklada, Zagreb, 2016.
- [8.] M. Bajs: Stavovi srednjoškolaca prema psihičkim bolesnicima, narkomanima i alkoholičarima i njihovo predviđanje na osnovu kauzalnih atribucija, kontakta i samoprocjene znanja, Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 2003.
- [9.] <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/10945080> Dostupno: 09.11.2019.
- [10.] T.Vukušić Rukavina: Razvoj mjernog instrumenta za procjenu stigmatizacije duševnih smetnji u tiskanim medijima, Disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 2011.
- [11.] J. L. Guttler: Stigmatizacija psihijatrijskih pacijenata od strane medicinskih sestara, Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 2015.
- [12.] I.Salopek: Suvremeni pristupi destigmatizaciji osoba sa duševnim smetnjama, Diplomski rad, Sveučilište u Rijeci, Rijeka 2015.
- [13.] <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/27169427> Dostupno: 14.11.2019.
- [14.] Miletić, L. i Sokolić, F. (2017). STIGMATIZACIJA OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA - ISTRAŽIVANJE STAJALIŠTA STUDENATA PRAVNOG FAKULTETA U RIJECI. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 38 (3), 1163-1182. <https://doi.org/10.30925/zpfsr.38.3.9>
- [15.] <https://www.time-to-change.org.uk/> Dostupno: 19.12.2019.
- [16.] <https://bringchange2mind.org/> Dostupno: 19.12.2019.
- [17.] <https://www.likeminds.org.nz/> Dostupno: 19.12.2019.
- [18.] http://www.bolnicarab.hr/hr/stani_uz_mene_/312/51 Dostupno: 11.11.2019.
- [19.] <http://www.zzjzpgz.hr/nzl/7/antistigma.htm> Dostupno: 12.11.2019.
- [20.] <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0883941708000526> Dostupno 11.1.2020.
- [21.] https://bib.irb.hr/datoteka/783638.Sestrinske_dijagnoze_3.pdf Dostupno 11.1.2020.

- [22.] <https://www.hzjz.hr/hrvatski-zdravstveno-statisticki-ljetopis/hrvatski-zdravstveno-statisticki-ljetopis-za-2018/>
- [23.] V.Grozdanić, D.Rittossa: Prava osoba s duševnim smetnjama u psihijatrijskim ustanovama u RH- empirijska analiza Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 38 (3), 947-981.,2017. Preuzeto s: <https://doi.org/10.30925/zpfsr.38.3.2>
- [24.] A.Hladnik: Farmakoterapija psihijatrijski liječenih adolescenata, Diplomski rad, Sveučilište u Rijeci, Rijeka 2015.
- [25.] D.Peršić: Farmakološki tretman mentalno oboljelih u sklopu primarne zdravstvene zaštite, Završni rad, Medicinski fakultet Osijek, Pula 2018.
- [26.] <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/26279272> Dostupno: 24.11.2019.
- [27.] <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/26073671> Dostupno: 24.11.2019.
- [28.] <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/16255164> Dostupno: 24.11.2019.
- [29.] <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/30489215> Dostupno: 24.11.2019.

8. Prilozi

Prilog 1.- Upitnik

Prilog 2.- Informirani pristanci pacijenata

Prilog 3.- Suglasnost Povjerenstva za etiku Neuropsihijatrijske bolnice Dr. Ivan Barbot

Prilog 1.

UPITNIK

8. Sramite li se svoje bolesti?

DA NE

9. Možete li o svojoj bolesti razgovarati otvoreno sa bilo kime?

DA NE

10. Smatrate li sebe bolesnom osobom?

DA NE

11. Znaju li da se liječite vaši:

obitelj DA NE

prijatelji DA NE

kolege s posla DA NE

susjedi/poznanici DA NE

12. Jeste li ikada čuli negativan komentar o Vašem liječenju ili bolesti?

DA NE

12.1. Ako je odgovor na prethodno pitanje glasio DA, od koga ste čuli negativan komentar?

- a) obitelji
- b) prijatelja
- c) kolega s posla
- d) poznanika

12.2. Koji negativni komentar Vas je najviše pogodio?

---

13. Jeste li ikada "lagali" da se ne liječite, iako se liječite?

DA NE

14. Od koga ste dobivali najmanje podrške tijekom liječenja?

- a) djeca
- b) supružnik
- c) roditelji
- d) prijatelji

Prilog 2.

INFORMIRANI PRISTANCI PACIJENATA

U Popovači, 16. 10. 2019

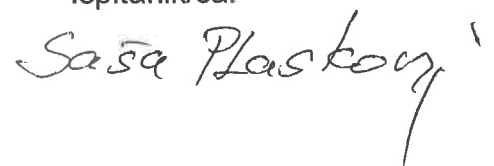
INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Ispitanik/ca:

U Popovači, 16. 10. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Ispitanik/ca:

U Popovači, 14.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mik.

Ljiljana Proždan
Ispitanič/ca:

U Popovači, 16.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

me.

Ispitanik/ca:

Abel Ed

U Popovači, 14.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Amel

Ispitanik/ca:

Vinčević

U Popovači, 16. 10. 2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Ispitanik/ca:

U Popovači, 16.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M. K.

Ispitanik/ca:

Suzana Popović

U Popovači, 16.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

mk.

Ispitanik/ca:

Antija Horđić

U Popovači, 16. 10 2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

MK.

Ispitanik/ca:

Branislava Juraš

U Popovači, 16.12.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

MM

Ispitanik/ca:

[Signature]

U Popovači, 16.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

*

Istraživač:

Amk.

Ispitanik/ca:

Vlahović Branko

U Popovači, 16. 10. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

mk-

Ispitanik/ca:

Michael

U Popovači, 15. 10. 2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mk.

Ispitanik/ca:

Bosa Stuček

U Popovači, 16. 10. 2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M. M.

Ispitanik/ca:

Jasminko

U Popovači, 16. 10. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M. M.

Alkovid Alorjan
Ispitanik/ca:

U Popovači, 16. 10. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Anke

Ispitanik/ca:

[Signature]

U Popovači, 16.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Ispitanik/ca:

U Popovači, 16.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati...

Istraživač:

M.M.

Ispitanik/ca:

Lončar Milena

U Popovači, 16. 10. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mk.

Ispitanik/ca:

U. Begović

U Popovači, 16.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.M.

Ispitanik/ca:

J. Vukobratović

U Popovači,

17. X 19.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mk.

Ispitanik/ca:

U Popovači, 16.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mk.

Ispitanik/ca:

Štamparović Uroš

U Popovači, 16.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mik.

Ispitanik/ca:

Masak.

U Popovači, 16.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Ispitanik/ca:

U Popovači, 16.10.2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mk.

Ispitanik/ca:

Blažica Šetavec

U Popovači, 16. 10. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.M.

Ispitanik/ca:

Jelena Miličević

U Popovači, 29. 10. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom⁴ ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mx.

Ispitanik/ca:

*Tomislav
Audić*

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Ma.

Ispitanik/ca:

E. K. K.

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

MA

Ispitanik/ca:

ZELJICA

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.K.

Ispitanik/ca:

Jean Martin

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

MK

Ispitanik/ca:

[Handwritten signature]

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M. K.

Ispitanik/ca:

[Handwritten signature]

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodomst ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M. L.

Ispitanik/ca:

U Popovači, 29.10.2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M. M.

Ispitanik/ca:

Domagoj Perić

U Popovači, 29.10.2019.g

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodomst ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

mk.

Ispitanik/ca:

NEBOJSA
HADUKOVIĆ

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom⁴⁴ ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

MA.

Ispitanik/ca:

U Popovači, 22. 11. 2013

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

MK,

Ispitanik/ca:

Barbara Drapca

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

MC,

Ispitanik/ca:

Boško Vuković

U Popovači, 29.10.2017

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom⁺⁺ ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.K.

Ispitanik/ca:

Stanišić Benjamin

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.K.

Ispitanik/ca:

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom⁴⁴ ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

MA.

Ispitanik/ca:

Uroš Holović

U Popovači, 28. 10. 2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mk.

Ispitanik/ca:

Aljosij.

U Popovači, 29.10.2022. god.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom⁴⁴ ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

MK.

Ispitanik/ca:

[Handwritten signature]

U Popovači, 29.10.19

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom⁺⁺ ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mr.

Ispitanik/ca:

Grgoć Ivan

U Popovači, 29. 10. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.K.

Ispitanik/ca:

IVAN VINKOŠEVIĆ

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

MK

Ispitanik/ca:

U Popovači, 27. 10. 2011.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mk.

Ispitanik/ca:

DAMIR PUGIĆ

U Popovači, 29 10 2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mk.

Ispitanik/ca:

M. J. J. J.

U Popovači, 29. 10. 2019 g

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mh.

Ispitanik/ca:

Slabinjac Tvo

U Popovači, 19.10.2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mr.

Ispitanik/ca:

Zvonko Higelja

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mh.

Ispitanik/ca:

[Handwritten signature]

U Popovači, 29.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

ML.

Ispitanik/ca: *✓*

SLJ

U Popovači, 29.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

mk.

Ispitanik/ca:

Dorijan Dunder

U Popovači, 29. 10. 2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

MK

Ispitanik/ca:

[Signature]

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom⁴ ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

mk.

Ispitanik/ca:

Gj. J. 14

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mh.

Ispitanik/ca:

David Gorn

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mk.

M. M. M. M.
Ispitanik/ca:

U Popovači, 29. 10. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom⁴⁸ ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mk.

Ispitanik/ca:

Z. Ho. Lu

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.K.

Ispitanik/ca:

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mk.

Ispitanik/ca:

Goran Senić

U Popovači, 29. IV. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

AMK.

Ispitanik/ca:

*Marko
Kogenerić*

U Popovači, 24.10.2011

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M. K.

M. K.
Ispitanik/ca:

U Popovači, 29. 10. 2022.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.M.

Ispitanik/ca:

U. U. U. U. U.

U Popovači, 28-10 2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Kinišić M.

Ispitanik/ca:

MARTO ŠKVRČE

U Popovači, 29 10 2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mak

Ispitanik/ca:

DARKO KOBULA

U Popovači, 19.10.2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Ispitanik/ca:

U Popovači, 28.10.2013

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mk.

Ispitanik/ca:

Vjekoslav B...

U Popovači, 29. M. 2013

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.M.

Ispitanik/ca:

Darion Kostela

U Popovači, 29.11.2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.M.

Ispitanik/ca:

Samir Jelusić

U Popovači, 29.10.2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom⁺⁺ ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.M.

Ispitanik/ca:

Markesina Roman
MARKESINA ROMAN

U Popovači, 29. 10. 2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mik.

Ispitanik/ca:

[Signature]

U Popovači, 10-2014

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

✱

Istraživač:

Milk.

Ispitanik/ca:

Blanca, Duka

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mik.

Ispitanik/ca:

M. M.

U Popovači, 29.10.2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom^{4f} ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Murk

Ispitanik/ca:

Đ. Gajić

U Popovači, 29. 12. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M. K.

Ispitanik/ca:

Upinkalov

U Popovači, 29.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mrk

Ispitanik/ca:

Božidar

U Popovači, 29.10.2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mu.

Ispitanik/ca:

Mia Ilić

U Popovači, 2. 12. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.K.

Ispitanik/ca:

Stefan J. Jovanović

U Popovači,

09.12.2019.
12.12.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom⁴ ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.M.

Ispitanik/ca:

Željko J.

U Popovači, 29. 10. 2013

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.M.

Ispitanik/ca:

JOSIP
ČAJKO

U Popovači, 23.12.2018.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Muk,

Ispitanik/ca:

MILVIĆ

U Popovači, 29 10 2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mrk.

Ispitanik/ca:

Gluhde Dr. [signature]

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom⁴⁴ ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

me.

Ispitanik/ca:

[Handwritten signature]

U Popovači, 29.10.2013

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mk.

Ispitanik/ca:

Lisijaćević - ...

U Popovači, 29 11 2011

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Muc,

Ispitanik/ca:

Dobro C. Pristina

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom¹ ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Ispitanik/ca:

U Popovači, 29.10.2014.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Anke.

Ispitanik/ca:

Špela ...

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.M.

Ispitanik/ca:

Jozo H. ...

U Popovači, 23. 10. 2015.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

MNK.

Ispitanik/ca:

[Faint handwritten signature]

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

mk.

Ispitanik/ca:

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.K.

Ispitanik/ca

[Handwritten signature]

U Popovači, 29.10.2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mle.

Ispitanik/ca:

[Signature]

U Popovači, 29.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mik.

Ispitanik/ca:

Dražev Jank

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.K.

Ispitanik/ca:

[Handwritten signature]

U Popovači, 29. 10. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mik.

Ispitanik/ca:

Kolpaković Gordana

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mulle.

Ispitanik/ca:

U Popovači, 29. 10. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom²⁴ ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M. M.

Ispitanik/ca:

Monja Jemac

U Popovači, 19.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mik.

Ispitanik/ca:

[Signature]

U Popovači, 29.11.2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.K.

Ispitanik/ca:

Gordana Bošnjak

U Popovači, 29.10.2019.g.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mik.

Ispitanik/ca:

Paolić

U Popovači, 29. 10. 2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mik.

Ispitanik/ca:

Mirjana Rukopiec

U Popovači, 29.10.2013

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom⁴⁹ ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

mm.

Ispitanik/ca:

Daif

U Popovači, _____

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M. M.

Ispitanik/ca:

Mikola Čavlin

U Popovači, 29 10 2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.K.

Ispitanik/ca:

Donijana Zarić

U Popovači, 29. 10. 2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom⁺⁺ ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

MZ.

Šehić Džulq
Ispitanik/ca:

U Popovači, 29. 10. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom⁴⁴ ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mik

Ispitanik/ca:

[Signature]

U Popovači, 29.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Muz.

Ispitanik/ca:

P. K. H.

U Popovači, 23. 10. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.K.

Ispitanik/ca:

M. Bobić

U Popovači, 23. 10. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

mk.

Ispitanik/ca:

Hemat Lidija

U Popovači, 23.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Muc.

Ispitanik/ca:

Jelena Šabić

U Popovači, 23.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Muc.

Ispitanik/ca:

Adriano Zefka

U Popovači, 23. 10 2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.K.

Ispitanik/ca:

Vesna Jukačević

U Popovači, 23.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Muk.

Ispitanik/ca:

Vitina

U Popovači, 28.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.K.

Ispitanik/ca:

Fabijanek Danijela

U Popovači, 27. 10. 2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

MK,

Ispitanik/ca:

Isidora Perkač

U Popovači, 23. 10. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mk.

Ispitanik/ca:

Jovana Čičak

U Popovači, 23. X. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.K.

Ispitanik/ca:

Katica Čičak

U Popovači, 23. 10.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam-u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mk.

Ispitanik/ca:

Manjanz Vajtkulah

U Popovači, 23.10.2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.K.

Ispitanik/ca:

Dufuronić

U Popovači, 23. 10. 2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M. M.

Ispitanik/ca:

Perković

U Popovači, 23.10.2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Mik.

Ispitanik/ca:

Marija Katicu

U Popovači, 23.10.2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M.K.

Ispitanik/ca:

Ljiljana Blazević

U Popovači, 16. 10. 2019

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Ante

Ispitanik/ca:

Benković Marije

U Popovači, 16.10.2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

M. M.

Ispitanik/ca:

Blazević N.

U Popovači, 16. 10 2016

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.

Istraživač:

Ispitanik/ca:

U Popovači, 16.10. 2019.

INFORMIRANI PRISTANAK

Nakon što sam upoznat/a s prirodom ovog istraživanja, te razumijem njegov cilj i način provedbe, suglasan/na sam u njemu sudjelovati.---

Istraživač:

M. M.

Bosiljka Lelija
Ispitanik/ca:

Prilog 3.

**SUGLASNOST
POVJERENSTVA ZA ETIKU
NEUROPSIHIJATRIJSKE BOLNICE DR. IVAN
BARBOT**

NEUROPSIHIJATRIJSKA BOLNICA DR. IVAN BARBOT POPOVAČA

Jelengradaska 1, 44317 Popovača

Tel.: +385 44 569 200, Ravnateljica: +385 44 569 202, Fax: +385 44 679 005

IBAN: HR8324840081104545324, OIB: 76024026802

Ravnateljica: prim. Marina Kovač, dr. med., E-mail: pisarnica@bolnicapopovaca.hr, Web: www.npbp.hr

ETIČKO POVJERENSTVO

URBROJ: ZH/MS 2176-128-02-4112-2/19.

Popovača, 26.09. 2019.

Maja Kirišić,

10 310 Ivanić Grad, Kriška 2

majakirisic@gmail.com

Predmet: Provođenje istraživanja - zamolba
- odgovor, dostavlja se,

U svezi Vaše zamolbe od 24.09.2019. godine, a vezano za provođenje istraživanja na populaciji pacijenata koji se liječe u Neuropsihijatrijskoj bolnici, sa tematikom „Stigmatizacija psihički oboljelih osoba“ u svrhu izrade završnog rada na studiju Sestrinstva, Sveučilište Sjever, Sveučilišni centar Varaždin pod mentorstvom Melite Sajko, dipl. med. techn. u sklopu kolegija Zdravstvena njega psihijatrijskih bolesnika, obavještavamo Vas da je ista razmotrena na 69. sjednici Etičkog povjerenstva održanoj dana 26.09.2019. godine, u sastavu: Zrinko Hatvalić, dr. med., predsjednik, Mirela Amižić dr. med., član, prim. mr. sc. Goran Tošić, dr. med., član, Sanja Hrastić, dr. med., član i Blanka Kern, mag. act. soc., član te je **Etičko povjerenstvo NEUROPSIHIJATRIJSKE BOLNICE DR. IVAN BARBOT POPOVAČA** jednoglasno donijelo **z a k l j u č a k** da se može provesti istraživanje jer se isto ne kosi s etičkim načelima.

S poštovanjem!

Predsjednik Etičkog povjerenstva:
Zrinko Hatvalić, dr. med.

Ravnateljica:
prim. Marina Kovač, dr. med.

Sveučilište
SjeverSVEUČILIŠTE
SJEVERIZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, MAJA KIRIŠIĆ (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom STIGMATIZACIJA PSIHIČKI OSOBLJELIH OSOBA (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Maja Kiršić
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, MAJA KIRIŠIĆ (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom STIGMATIZACIJA PSIHIČKI OSOBLJELIH OSOBA (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Maja Kiršić
(vlastoručni potpis)

